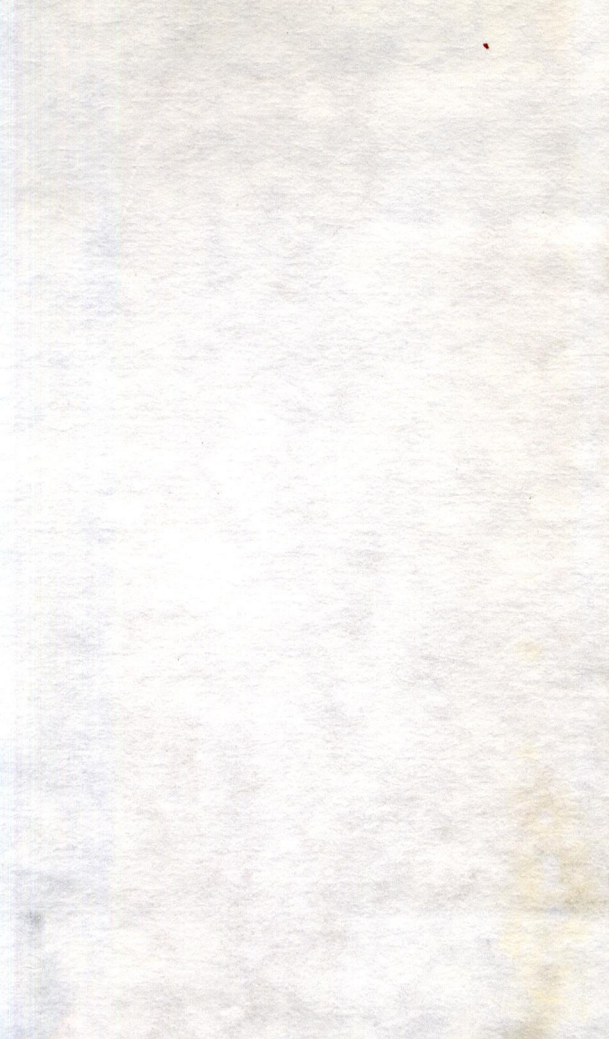

ІВАН ФРАНКО

ПІСНЯ ДЕБОРИ

712
МІЖНАРОДНЯ БІБЛІОТЕКА Ч. 4.

(48)

Пісня Дебори.

Найдавнійша пам'ятка старогєбрейської
поєзії.

Переклад і поясненє

Івана Франка

(Відбитка з „Недїлі“ ч. 38. і 39. з 1912. р.)

ЛВВІВ 1912.

З друк. І. Айхельбергєра Львїв, ринок ч. 10.

Цїна 20. сот.

12 X

06
Іван Франко.

Пісня Дебори.

Найдавнійша пам'ятка старогребей-
ської поезії.

(Відбитка з „Неділі“ ч. 38. і 39. з 1912. р.)

МИРОН ЗАКЛИНСЬКИЙ
професор

ЛВІВ 1912.

З друк. І. Айхельбергера Львів, ринок ч. 10.

80K

ЛВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА

АН УРСР

№ И- 34 261

Львівська Філія
АН УРСР

71145

1912
I
Ф/П-346

Старогебрейське письменство дійшло до нас у ряді книг, відомих під грецькою назвою: Біблія. т. зн. книги, які для відріжнення від пізнійших християнських писаних грецькою мовою називають книгами старого завіта. Ті книги були писані та переписувані в різних часах, а в остатніх століттях перед християнською ерою були уложені в цілість названу канonom старозавітних книг і в порядку, який відповідав більше менше хронології описуваних у них подій, або життя їх авторів, але не завсїди відповідав хронології дійсного їх повстання. На початку того канона поміщено т. зв. Пятикнижє Мойсееве, зложене з книг Битія, Ісхода, Чисел, Левітика та Второзаконія. Теперішня біблійна критика стоїть на становищі, що Мойсей не був автором ані одної з тих книг, що вони зложені були далеко пізнійше протягом кількох століть і зредаговані правдоподібно вже по повороті Жидів

із вавилонської неволі, з многих і дуже ріжнородних частий історичного, юридичного та поетичного змісту, писаних ріжними часами і з ріжними тенденціями. До Мойсеевого Пятикнижя в каноні, долучено зараз книгу Ісуса Навина (Йозуе), в якій оповідаєть ся головнo про завоюване Палестини Ізраїльтянами та поділ того краю між їх племена. Ся книга своїм укладом і змістом тісно вяжеть ся з Пятикнижем, так що новійші дослідники звичайно обробляють її разом із т. зв. Мойсеевими книгами і дають тій групі книг назву Шестикнижя. Основною прикметою сеї групи старогейбрейських книг треба вважати контамінацію її тексту з двох первісних жерел, що ріжнять ся між собою вживаною у них назвою Бога: в старшій жерелі він називаєть ся Ягве, а в пізнійшій Ельогім, множне число від назви Бога Елі. Між змістом тих обох жерел можна завважити дуже несподівану ріжницю. Бо коли старше жерело, т. зв. Яг-

віст, виявляє монотеїстичну тенденцію, а при тім дух свободнійший від формалістики та церемоніяльності, подібний до того духа, яким надихані книги пророків, то друге жерело, т. зв. Ельогіст, що назву Бога вживає в множнім числі, має тенденцію не політеїстичну, але формалістичну та церемоніяльну, якою визначало ся жидівське духовенство, зорганізоване в окрему касту т. зв. Левітів, якої самотнім центром на весь край був храм у Єрусалимі.

Найстаршою що до часу її походження книгою старого завіта треба вважати т. зв. книгу Судіїв, у якій оповідаєть ся без прагматичного звязку, розрізненими епізодами, історію звиш чотиристаїтнього побуту Ізраїльтян у Палестині від часу їх приходу до сего краю аж до часу його повного завойованя і утвореня державної організації під властю короля та з центром у Єрусалимі. Са книга, з історичного, а навіть і літературного погляду

одна з найцікавіших книг старозавітного канона, складається з багатьох і різнородних частин, між якими можна розрізнити останки пра-старих пісень, що довгі століття могли держати ся в народній пам'яті, устні перекази, списані прозою значно пізнійше від оповіданих у них подій, і нарешті працю далеко пізнішого редактора, більше мораліста, ніж історика, який, зібравши заховані до його часу різнородні пам'ятки старої народньої традиції, зложив їх у одну цілість на самовільно скомпонованій хронологічній канві і підігнав події, оповідані в розрізнених епізодах із тої бездержавної доби ізраїльського народу під релігійно-моралізаційну схему: скільки разів Ізраїль відпадав від правдивого Бога, стільки разів той Бог насилав на нього ворожі напади та погроми або інші нещастя; а скільки разів він каявся і навертав ся до свого Бога, стільки разів Бог посилав йому

оборонців, визволителів, та давав матеріальні успіхи в його житю.

До найстарших памяток власне поетичної творчости, захованих у тій книзі, треба зачислити т. зв. пісню Дебори, властиво пісню історичного характеру, але ліричну по своєму складу, про побіду, віднесену ватажками деяких ізраїльських племен, Деборою та Бараком, над племенем Канаанітів, тубильців Палестини перед приходом сюди Ізраїля. Са пісня заховала ся у виїмково добрім стані і майже повнім текстї, а до того в тій самій книзі поміщено також старе прозове оповіданє про події рапсодично згадані в пісні, що дає можливість докладно прослідити хід подій і оцінити вартість пісні як історичного жерела і як памятки поетичної творчости Ізраїльтян дуже давнього часу, бо майже 400 літ перед панованєм Давида.

II.

Аби зрозуміти текст пісні, треба подати на сам перед текст прозо-

вого оповідання, що займає розділ IV. книги Судіїв. Ось воно в дословнім перекладі, доконанім із французького наукового перекладу Едварда Райса¹⁾: (Гл. ноту на стор. 32.)

„IV. У той час сини Ізраїля знов робили те, що не подобало ся Вічному, а Егуд умер. Тоді Вічний віддав їх у руки Ябіна, короля канаанського, що панував у Хасорі, і якого воєводою був Сісера, що пробував у Харошеті Поганським. І сини Ізраїля великими криками благали Вічного, бо в короля Ябіна було 900 зелізних возів, і він угнітав усею силою синів Ізраїля протягом 20 літ.

У тім часі була пророчиця Дебора, жінка з Лямпідота, що судила Ізраїля. Вона жила в пальмовім лісі Деборі між Рамою та Бетелем у горах Еффраїма, а сини Ізраїля ходили до неї, аби їм робила суд і розправу. Вона післала покликати Барака, сина Абіногамового, із Кедша в краю Нефталі, і сказати йому: „Ось наказ Вічного, Бога Ізраїля:

„Вирушай до гори Табора і візьми з собою 10.000 людей із племен Нефталії та Зебулюна. Я-ж приведу напроти тебе над потік Кішон Сісеру, воеводу Ябінєвого, з його возами та військом, і віддам їх тобі“.

А Барак відповів їй: „Коли ти підеш зі мною, я рушу в похід; коли-ж ти не підеш, то й я не рушуся“. Тоді відповіла вона: „Добре, піду з тобою, але знай, що не тобі дістанеться слава перемоги, на яку ти підеш, але жінці дасть у руки Вічний Сісеру“.

І Дебора рушила в дорогу слідом за Бараком до Кедша. Тоді Барак скликав Зебулонітів та Нефталітів до Кедша, і зібравши їх 10.000 рушив разом із Деборою.

У ту пору Кеніт Хебер відділився від свого племені Кенітів, потомків Гобаба, стрийного брата Мойсєєвого, і розіпняв свій намет коло Ельона, в місці Саганім недалеко Кедша. Ото-ж донесено Сісері, що Барак, син Абіногама, рушив у по-

хід до гори Табора. Тоді Сісера зібрав усі свої вози, 900 зелізних возів, і все військо, яке мав при собі в Харошеті Поганським над потоком Кішоном.

І Дебора мовила до Барака: „Ходім, сьогодні Вічний дасть тобі в руки Сісеру. Бач, сам Вічний іде перед тобою“.

Тоді Барак зійшов із гори Табора зі своїми 10.000 людьми. І Вічний кинув пострах на Сісеру і на всі його вози і на все його військо при наближеню Барака, який узяв їх усіх на мечі. Сісера зіскочивши зі свого воза втік пішки, а Барак гонив за возами та за військом аж до Харошета Поганського, і вирубав усе військо Сісерове.

Тим часом Сісера, що втік був пішки, прийшов перед намет Ягелі, жінки Кенїта Хебера, а рідня того Хебера жила в мирі з Ябіном, королем Хасора. От-тим то Ягеля вийшла на зустріч Сісері і мовила: „Сховай ся, пане мій, сховай ся до мене і не бій ся нічого!“ І вона

ввела його з собою до намета і сховала під покровом. Потім він сказав до неї: „Дай мені троха води пити, бо в мене спрага“. Вона-ж отворила боклагу з молоком і дала йому напiti ся, а потім заткала її. Потім він сказав іще: „Сядь при вході намета, і коли хто прийде й запитає тебе: „Чи нема тут кого?“ — ти відповіси: „Нема нікого“.

Тоді Ягеля, жінка Хебера, взяла кілок від намета, взяла молоток у руку, і наблизивши ся тихенько до нього, коли він спав від утоми, вбила йому кілок у висок, так що він пройшов крізь голову і застряг у землю, і Сісера вмер.

Тим часом Барак гонячи за Сісерою надійшов. Ягеля вийшла проти нього і сказала йому: „Ходи, я покажу тобі чоловіка, якого шукаєш“. І коли він увішов до неї, побачив Сісеру мертвого, простертого на землі, з кілком у виску.

В тих днях Бог унизив Ябіна, короля Канаана, перед синами Ізра-

іля, а сила синів Ізраїля міцніла чим раз більше супроти Ябіна, короля Канаана, поки вони не погубили його“.

Отсе оповідане своїм першим рядком навіязує до смерти Егуда, про якого оповідається в розд. III., що він убив моавського царя Ебільона, а потім при помочи Еффраїмітів побив 10.000 Моабітів, після чого Ізраїль мав 80 літ спокою. Остатній рядок розд. III. називає одначе наступником Егуда якогось Шамгара, що плуговим лемішем убив 600 Филистинів. Се очевидно варіант оповідання про Самсона, що вбив 3.000 Филистинів осячкою челюстю; в такім разі Шамгар мусить уступити з ряду ізраїльських судіїв, тим більше, що оповідане про Дебору та Барака безпосередно навіязує до смерти Егуда. Про Дебору сказано, що вона судила синів Ізраїля з різних племен, але не сказано, коли почалося те її судейське урядоване; воно могло почати ся ще

за життя Егуда, від того часу, коли вона почула в собі пророцький дар.

Основа сего оповідання може бути зовсім історичною, бо не містить у собі нічого неправдоподібного, включаючи навіть епізод убиття Сісери Ягелею. На близькість оповідання до історичних подій дуже давньої доби вказує те, що в поході проти Канаанітів беруть участь тільки два невеличкі ізраїльські племена, Нефталі та Зебулон, а не бере участі найбільше племя Ефраїм, до якого належала Дебора. Як далеко в тих часах посував ся партікулярізм між ізраїльськими племенами, видно з того, що Хебер зі своєю родиною міг відлучити ся від свого племені Кенітів і жити в згоді з королем Канаанітів, із яким воювали інші єврейські племена.

Поглянемо тепер, як представлено ті події в пісні, яка сягає значно старшого часу і була уложена без сумніву під живим вражінем самих подій.

Редактор книги Судіїв, містячи стару історичну пісню зараз після прозової реляції про битву Баракка з Сісерою, вкладає сю пісню в уста її героїв, пишучи: „Того дня Дебора й Барак, син Абіногама, заспівали ось що“. Зі змісту пісні, як побачимо зараз, зовсім не випливає, аби вона була уложена чи то Деборою, чи Бараком, бо про них обоє в пісні говорить ся в третій особі.

Пісня складається з 8-ох довгих уступів, яких не можна назвати строфами, і з яких деякі мають більше ліричний, а інші більш епічний характер, і з короткого поетичного епільога, якого нема підстави вважати додатком пізнійшого редактора. В тексті пісні декуди видно прогалини, які свідчать про те, що вона була записана з усної передачі від чоловіка, який хоч наділений доброю пам'ятю, все таки дещо забув. Ось її текст у перекладі на нашу мову:

I.

Що піднялись в Ізраїлї воєводи,
І що посвяченє знайшлось серед народа,
Благословіть Предвічного всі роди!

Царі, почуйте! Слухайте, княжата!
5 Я славу Вічного хочу співати,
Псальмом ізраїльського Бога вихваляти.

О Вічний, коли вийшов ти з Шегіра,
Коли ти вирушив із піль едомських,
Земля трясла ся й небо заридало.

10 Заплакали дощем улимним хмари,
Двигнули ся перед Предвічним гори,
Навіть Сінай перед Ізраїла Богом.

II.

В Шамгара днях, Ганатового сина,
В Ягелї днях пусті були дороги,
15 Йшли мандрівці крутими манівцями,

Бо не було в Ізраїля воєвод,
Аж поки ти не піднялась, Деборо,
Не піднялась, Ізраїлева мати!

Нових богів собі приймали люди,
20 Тому й війна на брамах їх чяпіла,
І в тисячів Ізраїля синів
Ніхто не бачив списа, ні щита.

III.

Ізрайля воєводам моє серце!
Охотники з народа, блажіть Бога,
25 Ви, що на сивії всїдаєте ослиці,

Ви, що на своїх сидите коврах,
Ви, що дорогами мандруєте крутими,
Співайте в один голос з лучниками,

Що стад пильнують коло водопоїв!
30 Співайте всі перемогу Вічного,
Перемогу воєвод Ізраїля!

IV.

Ось виступає він до своїх брам,
Народ Предвічного. Вперед, вперед!
Вперед, Деборо, й ви, воєводи!

35 Вперед! Співайте пісню боєву!
Вставай, Бараче, сину Абіногама,
Іди шукать невольників твоїх!

Ось їх мала решта виступає
Проти могутніх, Вічного народ,
40 Ось виступає проти воєводинів.

З гір Ефраїма Гамалек старий
У бій своїх потомків посиляє;
Злучився з ними Бенямина збір малий;

Від Макіра приходять капітани,
45 Від Зебулона полководці йдуть.
Що палиці в руках своїх держать.

Із Іссакара деякі старшини
Ідуть з Деборою, з коліна Іссакара,
[А з Нефталі коліна] йде Барак,
50 І всі враз подали ся на долину.

V.

А над потоками Рубена йдуть
Великі ради, спори та наради,
До рішення-ж старшини не дійдуть.

Чого-ж ви сидите отак без діла
55 Серед своїх овечих стад? Чи ще вам
Флояр пастуших гра не надоїла?

Та над потоками Рубена йдуть
Раз в раз великі ради та наради,
А допомогти в біді вони не раді.

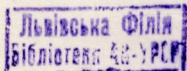
60 Ті в Гілеаді, Гад і Менаше,
Сидять спокійно по той бік Йордана;
Немає також нікого від Дана.

Сидять на кораблях вони, а племя Ашер
Сидить над моря берегом спокійно
65 І в пристанях глибоких спочива.

Лиш Зебулюна рід гордує смертю,
І Нефталі, що гордо розложив ся
На високостях ровені своєї.

VI.

Ось королі ідуть на них війною,
70 Їх звоюють царі йдуть Канаана,

711 ф

Із Таганака, з над води Меріддо,
Та не здобули й срібного гроша.

З висот небесних звізди воювали
З Сісерою, з кругів своїх небесних,
75 У потік Кішон тяг його з собою.

Старезний Кішон і потік Кедумім
Рвав їх і нїс. О встань, душе моя,
О встань і підійми ся гордовито!

О, як же-ж стугонить земля від них,
80 Від кінських тих копит міцних,
Що в чваль, у чваль несуть борців хо-
[робрих!

„Кленїть Мероза!“ — мовить Вічний сам
В своїй особі, — „о, кленїть, кленїть
Усіх осадників оселі тої

85 „За те, що не прийшли вони
На поміч Богови самому,
На поміч Богови проти войовників“.

VII.

Благословенна будь, Ягеле,
Подруго Хебера Кенїта,
90 Поміж єврейськими жінками!

Благословенна будь вона
Поміж жінками нашими,
Що проживають у наметах!

Він попросив води, вона-ж
95 Глянь! молока дала йому,
Сметанки в чаші почесній.

Кілок взяла у ліву руку,
У праву молоток взяла,
І вбила Сісеру войводу.

100 Пробила голову йому,
Пробила череп скрізь на скрізь,
І він упав під ноги їй.

Упав, простяг ся при ногах,
і на тім місці, де упав,
105 Бездушний труп його поляг.

VIII.

І крізь віконце визира,
Через решітку дротяну
Сісери матінка стара.

І визира, й питати почина:
110 „Чому-ж не їде мій синок?
Чому-ж гонці його не стугоняють?“

З прислужниць же її, котрі
Тямучі, відмовляють їй,
Тай примовля вона сама собі:

115 „Там певно ділять луп вони,
На кожного по дівці, чи по дві,
А для Сісери, сина могого,

„Золототкані одяги,
А надто вбори дорогі,
120 Барвисті для плечий моїх“.

ЕПІЛЬОГ:

Отак нехай попропадають
Всі вороги Твої, Предвічний!
А вірнії Твої нехай
Сияють мов те сонце, що
125 Встає у ясности своїй!

IV.

Зміст сеї, пісні, яку я поділив на вісім розділів, розпадається ось на які складові частини. Перший розділ починається сильним поетичним акордом на похвалу Бога, який уславив себе й своє плем'я незвичайною перемогою. Ця перемога супроводилася незвичайними явищами у природі, землетрясенням і великою зливою, обидва явища — рідкість у Палестині. Чи не буде деякою аналогією до початку сеї пісні початок нашого „Слова о полку Игоревѣ“, в якому затьма сонця віщує Русинам нещастя в поході?

Другий розділ характеризує сумний стан Ізраїля в попередніх літах перед повстанєм Дебори та Барака. Пісня називає ті літа днями Шамгара, сина Ганатового, судії ізраїльського, згаданого дуже коротко в розд. III., рядок 11, в яким сказано тільки, що він „волярською палицею вбив 600 Филистинів і освободив Ізраїля“. Пісня нічого не знає про те, що Ізраїль був звільнений, а тільки загально малює тодішній підневільний стан Ізраїля, у якого не було воєвод, дороги та шляхи були небезпечні для прохожих, а сини Ізраїля жили у вічній тривозі, позбавлені всякого оружя.

В третім розділі виникає велике піднесенє духа та похвала воєводам Ізраїля і тим охотникам із люду, що поважили ся виступити проти ворога. Остатній рядок сего розділу дає ключ до зрозуміння високого настрою сего розділу, як наслідку пророцтва Дебори, що Барак побідить і забере до неволі військо Канаанітів. Його похід ра-

зом із Деборою хлраактеризуєть ся як шуканє невільників, призначених їм від Бога.

В четвертім розділі вичислено учасників і помічників походу. Сей розділ з історичного погляду дуже важний, бо дає далеко більше подробиць, як попереднє прозове оповіданє. Бо коли в прозовім оповіданю в похід виступає тільки 10.000 людий із племен Нефталї та Зебулюна під проводом Барака, а до нього пристає Дебора з племени Еффраїма майже сама, тут бачимо, що з еффраїмських гір прилучили ся до Дебори останки потомків давнїйших автохтонів Гамалекітів, до неї-ж правдоподібно пристали деякі охотники з племени Бенямина та деякі воеводи, очевидно зі своїми ватагами, з племени Іссакара. Пісня згадує виразно про участь племени Зебулюна, за те не згадує про участь племени Нефталї, а натомість згадує про ватажків із околиці Факіра, місцевости заселеної частиною племени Менаше, що сидїла по сей

бік Йордану. Що в тексті пісні пропущено племя Нефталі, яке в прозовім оповіданню названо на першій місци як племя, до якого належав Барак, головний провідник походу, сему винна очевидно прогалина в тексті в рядку 49, яку я в перекладі заповнив своєю конектурою, взятою в гранчасті скобки.

Дуже важною новиною супроти прозового оповідання являється розд. V, у якому із деякими докорами поименовано ті ізраїльські племена, що не взяли участі в поході. Поперед усього докір паде на племя Рубен, у якому йшли наради над покликком Дебори та Барака, але якого старшини не здобули ся на відвагу виступити до бою. Без докору згадано ті ізраїльські племена, що жили за Йорданом на широкій долині Гілеаді, а з деякою іронією згадано племена Дана та Ашера, що жили над морем та займали ся торгівлею. Їм протиставлено геройство малих племен Нефталі та Зебулюна, проти яких

виступили канаанські королі та воєводи, але не здобули від них ані срібного гроша.

І в тім розділі можна бачити деяку аналогію до того уступу „Слова о полку Игоревѣ“, в яким автор по побіді Половців над Ігорем вичисляє сучасних руських князів і кличе їх до пімсти „за землю руськую, за рани Ігореві“.

Розділ VI. характеризує коротко перебіг битви Ізраїльтян із Канаанітами, в якій ті остатні потерпіли не тільки від ізраїльських воїновників, але також від повені потоків — подробиця, про яку не згадує прозове оповіданє. Тяжко догадати ся, що значать рядки пісні, в яких говорить ся, що також небесні зорі воювали проти Канаанітів. Чи були се недобрі віщованя, що являли ся на небі, чи може які інші атмосферичні явища в роді бурі з громами, се тяжко рішити.

Дві остатні строфки сего розділу містять у собі незвичайне по своїй формі прокляте мешканців місцево-

сти Мероза, яких буцїм то сам Бог велить проклинати за те, що вони не станули до помочи його войовникам. Мусїла бути якась незвичайна провина тих мешканцїв, що могли обіцяти свою поміч Ізраїльтянам і не явили ся в саму рішучу хвилю, коли на них кинено таке незвичайне прокляте.

Семий роздїл описує смерть канаанського воєводи Сісери від руки Гебрейки Ягелї. Ся подія представлена в пісні троха инакше, як у прозовім оповіданю. Бо коли там Сісера в наметї Ягелї, напивши ся молока, попросив її сидїти перед шатром і сторожити його, а сам заснув, а вона користаючи з його сну підійшла до нього тихенько і вбила йому в голову деревляний кілок від иамета, яким відразу пригвоздила його голову до землі і задала йому смерть, то тут вона вбиває його в хвили, коли він пє молоко, так що він валить ся на землю до її ніг і тут умирає.

Ся Ягеля мусіла бути визначною в своїм часі жінкою, коли автор пісні в другім розділі характеризує часи перед повстанем Дебори як „дні Шамгара та Ягелі“.

Високопоетичний, не вважаючи на свою простоту, осьмий уступ пісні, в яким представлено, як мати Сісери, стоячи біля вікна, дожидає свого сина, дивуєть ся, що нема від нього звісток, і потішає себе думками, що він зі своїми вояками забарив ся, ділячи добичу, з якої де-що, саме найкрасше, дістанеть ся також їй. Ані слова про її смуток або хоч би лиш прочуте нещастя. В сьому розділі можна бачити деяку аналогію до уступу „Слова о полку Игоревѣ“, в яким наведено плач Ярославни; розумієть ся, що уступ староруської пісні далеко поетичніший і зворушливіший тому, що малює ніжне почуте жінки, коли натомісь тут представлено тільки гордість матери, що жде свого сина з побідою, і ані вона ані її слуги не допускають навіть думки,

аби йому могло трафити ся якесь нещастє.

Пісня кінчить ся короткою формулкою проклятя ворогам ізраїльського Бога і бажанем, аби сини Ізраїля в щастю та здоровлю яснїли як сонце.

V.

Як при всякім поетичнім творі, особливо визначнім з якого будь погляду, так і тут виринають поперед усього питання про його авторство та про час його написання. Зазначено вже висше, що редактор книги Судіїв попередив текст сеї пісні вступним реченєм, буцім то зараз по побіді над Сісерою „Дебора й Барак заспівали отсю пісню“. З того, що автор прозового оповідання говорить про пророцький дар Дебори, могло би виходити, що вона мала також дар поетичний і була авторкою сеї пісні. Що талант до складання пісень у ті часи міг уважати ся свого рода пророцьким да-

ром, про се нема що сумнівати ся, і можна допустити, що Дебора справді складала якісь пісні, або виповідала свої присуди в поетичній формі подібно до того, як се бувало в старих грецьких вирочнях. Але дохований до нашого часу текст отсеї пісні не дає підстави до того, аби приписувати її авторство Деборі. Про Дебору говорить ся в пісні в третій особі в рядку 48, а в другій особі в окликах обернених до неї в рядках 17 і 34. В тексті пісні нічого не сказано про її пророцький дар, ані про те, що вона була судією в Ізраїлі, але її визначне становище серед ізраїльських поколінь зазначено словами „мати Ізраїля“. Про її участь у битві ані в пісні, ані в прозовім оповіданю не згадано нічого.

Що до часу, в яким відбули ся події представлені в прозовім оповіданю і в пісні про Дебору, можна навести тут деякі міркування на основі коментарія Едварда Райса *).

*) Op. cit. ст. 94, 99—104.

В книзі Судіїв оповідано в хронологічному порядку пригоди та діла ось яких героїв: 1) Отніеля, який судив Ізраїля протягом 40 літ; 2) Егуда, який був судією 24 роки; 3) Шамгара, про якого не подано протягу часу; 4) Барака, при якому Ізраїль жив у спокої протягом 40 літ; 5) Гідеона, при якому Ізраїль жив у спокої 40 літ; 6) Толу, який був головою Ізраїля 23 роки; 7) Яіра, що верховодив у Ізраїлі протягом 22 літ; 8) Іфтага, що був головою Ізраїля 6 літ; 9) Ібзана, що верховодив 7 літ; 10) Ельона, що верховодив 10 літ; 11) Габдона, що верховодив 8 літ і 12) Шіmeshона, що був на чолі Ізраїля протягом 20 літ. Кілько літ пройшло від смерти Йозуе до Отніеля, невідомо докладно. В розділі II. р. 10. сказано ось що: „Коли по смерті Йозуе все його покоління перейшло до своїх вітців, настало по ній нове покоління, яке не знало Бога, ані того, що він зробив для Ізраїля“. Розумієть ся, що з сего

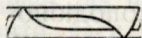
речення не можна вивести ніякої цифри, бо-ж ніяке покоління не вимирає відразу і ніяке нове не настає відразу. Одинокa цифра, яку маємо перед появою Отніеля, се осьмилітнє пановане над Ізраїлем великого тирана Кушана, короля арамського (розд. III. р. 8).

Сума тих цифер 248 не дає нам можности означити часу, протягом якого по смерти Йозуе ізраїльські племена жили в стані політичної анархії, час від часу попадаючи в неволю сусідніх канаанських племен. Протяг часу сеї неволі між поодинокими судіями не можна означити. Із значно пізнійшого часу, в першій книзі Царств (розд. VI, р. 1) маємо дуже важну хронологічну вказівку, що цар Соломон збудував храм у Єрусалимі в четвертім році свого панованя і 480 літ по виході Ізраїля з Єгипту. Відчисляючи від сеї цифри 40 літ побуту Ізраїля в пустині, хоч ся цифра має досить проблематичну вартість, 40 літ на час верховодства первосвя-

щенника Елі, 40 літ на час пановання Давида і 4 роки на панованє Соломона, ми все таки не одержимо певної цифри для датованя епохи судіїв, не маючи певних даних про верховодство Самуїла, анї про панованє Саула. З посторонніх, головнo вавилонських жерел усталено досить правдоподібно час початку панованя Соломона на р. 1000 перед нашою ерою. В такім разї вихід Ізраїля з Єгипту можна би датувати приблизно до р. 1480, смерть Йозуе (він умер маючи 110 літ, отже можна допустити, що був проводирем Ізраїля що найменше 40 літ, так само, як Мойсей) випала би приблизно на р. 1400, а відкинувши 86 літ із низу на панованє Давида та верховодство первосвященника Елі, ми мали би для епохи судіїв приблизну дату від р. 1400 до 1100, отже більше-менше три столітя. А в такім разї сумуючи три перші цифри висше поданого реєстру судіїв та попереднього ти-

ранства Кушана, одержали би мир. 1408 як дату повстання Дебори й Барака.

Писано д. 27. серпня до 2. вересня 1912 року.

МИРОН ЗАКЛИНСЬКИЙ

професор

¹⁾ Eduard Reuss, Histoire des Israélites, Paris 1877. (La Bible, traduction nouvelle, ancien testament, première partie), ст. 163—172. (До стор. 8.)

И 34.261 ф $\frac{I}{п-34}$

ВИХОДИТЬ НЕПЕРІОДИЧНИМИ
книжечками під редакцією
і накладом ІВАНА ФРАНКА
у Львові.

Афанасьєв Чужбинський,
Українські поезії 60 с.
Франко Іван, Каменярі (ч. 2.) . . . 20 с.
Франко Іван, Притча про сліпця і
хромця (ч. 3.) 20 с.

Того самого автора вийшли у ви-
давництві „УНІВЕРСАЛЬНА БІБЛІО-
ТЕКА“ ось які твори :

Апулей. Амор і Псіхе (ч. 5.) . . . 30 с.
Вишенський Іван. (ч. 10.) . . . 50 с.
Єлачіч Євген, Крайня північ
— вітчина людськості,
переклад (ч. 14.) 30 с.
Герцен Александер, Спомини
з еміграції (ч. 16.) . . . 20 с.
Менандер, Право дитини (ч.
15.) 20 с.
Плятон, Сімполіон (ч. 17—18.) . . 40 с.
Франко Іван, Три святі гріш-
ниці (ч. 9.) 30 с.
Франко Іван, Цар і аскет (ч.
11—12.) 60 с.

ф І
п-346

и 34261

ІВАН ФРАНКО

ПІСНЯ ДЕБОРИ